

NEGUKO ARRATSETAN SU ONDOAN KONTU-KONTARI.

GANBELU-ANAYAK.

Ganbelu-anayak ziran bi ikazgille oso beltz, ichusi, andi eta mol-dakaitzak, eta Josepe kaikuk esan oi zuan, gizonaren antzik geyen zuan alimalia, bear zuala izan ganbelua: edo beñepeñ, ganbelu-anayak, biak zeukatela gizonaren antza.

Egun batian esan zion anai batek besteari. «Gure aita zanak esan oi zian, ura zala edaririk onena; eta urarekiñ oraiñ arte bizi izan gaituk: baña aurrera onela jarraitzen badiagu, agortuko dizkiagu iturri, erreka eta ibayak: ¿zér egingo ditek errota, ola eta prabikak?.. Nere tripan,—eranzun zion bestiak,—baziok ichaso chiki batian ainbat arrai; oraindik chikichoak bai, baña urtan sortuak, eta bizi-biziyak, eta etziok gugan gauz onik urarekiñ» Egun onetan erabaki zuten ez geiago urik edatia.

Donostian zuten diru puska bat jaso bearra, eta badijoaz ara zezenak ikusiyaz. Plazan sartu beziñ laster, asi zan jendia, chapelak erantzi ta ayei agurrak egiten, bai eta ere iru edo lau mutiko, ez zuzenenetakoak, burlaz adar aundiakin soñu jotzen. ¿Ori-re bai?... Bai gustatu ganbelu anayei soñu ura. Bai,—esaten zuten gero ta gero ere,—guri jo diguten soñu ura... uraše bai uraše.... diruz erostekoak balira inistrumentrunu ayek, erosiko genitikek bai, naiz ta solpan jakiñ ez: beste musika choro oyek, *ziri-miri-miri*, ... *burun-burun-burun...*, *flinkiti flankiti*, *drún drún drún*, Jose-Maritarrenak dituk; baña beste ura, gu bezelako gizon ondraduei jotzen zayena.

Ontza bana urre pagaturik, eskuetaratu zituzten inistrumentrunuak, au da, adarrak, eta lau egunez kalerik-kale, plazarik-plaza, trabenarik-trabena, sagardotegi eta bazter guzietan etzan beste gau-

zarik aditzen, baizik ganbelu-anayen adar otsa, eta ala deitzen zitzayen, gizon auei, ganbelu adardunak. Egiñ ziran gizon sonatuak egun guchian. Sagardoz bete-bete egin ta asten ziran deadarrez: Probentzian ta Bizkayan, eguzkiyaren azpian ta Prantzian badago iñor ganbelu-anayen kontra aterako danik, naiz jan-edanian, naiz borroka, naiz karga jasotzen, naiz adarra jotzen, eta beste onelako kirtenkerietan, datorrela oraiñ; eta bestela dijoala zakurraren salarra. Ziran oso iztun ederrak.

Onelako erronkak bota eta ondorian adarra jo ezkeru, iduritzen zitzayen mundu guzia menderatu zutela. Donostiaren erdia gortu zuten, belarrietako miña egiteraño; ¿eta gero? ¡a! gero... gero! an dijoaz igesi ganbelu adardunak aurretik, eta Jose-Mari-tarrak arrika ayei atzetik Santa Kataliñako zubian barrena.

Akabatu da atakia: Jose-Mari-tarrak Donostiara eta ganbelu-anayak beren errirontz, an dijuaz. Amabiak jotzen ari da Santa Mariako erlojua: eta anaya gazteena asten da Abe-Mariak errezatzen. Anjelus-a—esan zion besteak—errezatzen dek eguerdiko amabietan eta ez gauekoetan.

—Eta nola oraiñ diran eguerdiko amabiak —eranzun zion berriz gazteak.

—¡A! zoroa! ¿ez dek ikusten illargia?

—¡A kirtena! ¿ez dek ikusten eguzkia? Onela zijoazen kimeran, batek eguna zala, bestiak gaba zala; eta erabaki zuten galdetzea lenbiziko bidean arkitzen zutenari.

Onetan zijoazela, asi zan gazteena pipa piztutzen, eta nola etzuen belarrrik pipan, ordu laurden bat igaro ondoan, erre zuan sudurra eta gelditu zan zapoak bezela itz egiten zuala, *klin klon*, eta *jin jau*.

Badator bidean gizon bat, eta ganbelu gazteak galdetzen dio:

—Ainskedeia; ¿eonzkia ala inllargia da ori?

—*No konprender ingelés; Errenteria de prabika Diliñore ya te sabes*, —eranzun zion.

—Adiskidea,—esan zion ganbelu-zarrak,— ez burlarik egiñ, Euskal-errian dan gizonik onraduenari ¿Ez dezu ganbelu anayen aditzerik? Bada gu gera.

—Barkatu Jaunak; bada uste izan det ziñatela Prantziako ingeles-en-batzuek: baña euskaldunak zeraten ezkeru, galde nai dezuten guztia.

—Esan zaiguzu: eguzkia ala illargia da ori?

Egondu zan begira luzarochu, bein batera, bein bestera, gora, bera, zerura, lurrera mendira, urtara eta bazter guzietara, eta azkenik esan zien:—Gure errian illargia deitzen zayo gabazko argiari,

eta eguzkia egunazkoari, baña nola ni ez naizen emengoa, eta ez dardidan emengo berririk, zuek jakin bear zenduteke obeki, ezpaziñate.... kir... te... naaaak....

—¿Eta zu nor zera?—galdetu zion Ganbelu zarrak.

—Ni naiz Trakulu. inguru auetan dan gizonik sonatuena.

—Astorik iñoiz bear izaten badet agertuko naitzatzu, salgai bazeunde.

—¿Eta zuk ori esatea! baña ez naiz arritzen; bada asto andiak ematen du ostikara andia.

—To artzak bada:—esan eta bota zion ostikara bat, zeukan indar guziarekin, eta nola goi-karga zeguan, zabu egin, erori eta lurrian lokatzatan eserita gelditu zan, eta beste gauzarik ezin zuanian bota zion berso bat, ara nola:

Nere Trakulu, dizut	}	¡Ez jakin dan eguzki
Esango egia,		Ala illargia!
Ernayenetakoa		Amaika astok jaten
Dezula begia,		Dik merke ogia.

Ganbelu anayak jo zituzten adarrak, bat eserita zegola, eta bestia zutik, eta onen-besterekin uste izan zuten Trakulu lurperatu zutela; baña adar otsa isildu zanian, somatu zuten Trakuluk kantatzen zuala:

Kabu eta Jeneral
 Pobre ta Dukiak
 Astoak ere dira
 Andi ta chikiak.
 Nunbait zuk aldituzu
 Begi egokiak,
 Eseritzeko berriz
 Nun-nai prest tokiak,
 «Ipur-beltz» esan zion
 Pertzari tupiak. ¡U... ju.. juuu!

—Inpernuak ere ez dik artuko Trakulu ori-esan zuan anai zarrak.

—Enz eta nzeruak ere—eranzun zion gaztiak.

—Ibiltzia zeukak ba beti airian, eta utzi degigula guri pakian.

Lokatza artetik jaikitzeo eman zion eskua batek besteari, baña lurrian zegoana zutitu bearrian, zutik zegoana lurrera erori eta bata bestearen gañian lo gelditu ziran. Esnatzean, arrastaka arbola baten ondora nolabait joan, eta arbolari oratuta, nekez jaiki, eta andik laster zegoan trabena batera eldu ziran, basaz loituak, bat chapel gabe, bestea, jaka galdurik, gerrikoa zinzilik eta alkandora gerrian

zerbait kanpora zuala, eta Donostian artutako diruak ere kolkuan, gatzagia bezala zinzilik zituala.

Erronkak bota eta adarrak jo; au da egiten zutena. Barrungo gela batera deitu, eta esan zien batek.—Badakit gizon ondraduak zeratela, eta eskatzen dizutet mesede bat; bigar eman bear diet diru zerbait bost gizoni, eta nai nuke ganbiatu sei milla errealeko billete mankuko bat.—Gizona—eranzun zion anayetako batek—sei millaren lekuan berreun milla eskatu baziñuz ere, ez giñan ikaratuko, eta tori sei millak; Donostian artu ditugun bezala, eta zuk primatu ondo mankuko billete ori; gauzak promal egin bear dira.

Dirua alde batera eta billetia bestera jaso eta pichar bat ardorekiñ gonbidatu zituan gizon onek bi ganbeluak, eta ezkutatu zan laster andik bere diruakiñ.

Ikusi dezagun oraiñ nolako ziria sartu zien bi gambeluei.

Billetetzat eman zuana, zan paper gorri bat, zeñak zeukan izkribaturik :

Euskal Paper Egintza

Gañ Gañeko Klaseak

100

Kartestalki.

Prima berriz lapitzakin jarria, ara nola zuan:

Ona ganbelu anai

Gizon jakitunak,

Gaba ala eguna

Dan ez dakitenak;

Jan edanian daude

Neurritik irtenak,

Bi aitzurrentzat ¡ai zér

Nolako kirtenak!

Ogei ta lau ordu trabenan egin-ta, badijoaz beren errira eta eche-
ra; gordetzen dute ondo kucha-kisketian beren sei milla errealeko
papera, onekiñ betiko aberastu ziralako ustean. Ondorengo iru illa-
betian, ganbelu-anayen bizimodua izan zan jan ta edan, moskortu,
adarrak jo, arratoiei ere iges eragiteraño eta erronkak bota ezta-
rriak urratzeraño.

Trabenariak begi zion ganbeluen echeari, bada zegoan leku
onian, ardoa konpontzeko, ibai ondoan, baita ere asko saltzeko, ba-
da arkitzen zan plazaren ertzean; eta orregatik ematen zien aiñ
erraz eskatzen zuten guzia, denboraz eche ura beraganatzeko us-
tean.

Egun baten esaten die bada —

—Oraindañoko kontua da bost milla zortzireun eta amaika erreal, eta nai nuke diru ori.

Ori baño geiago ezpada, esan zuten ganbeluak, paper batekiñ guzia pagatuko diagu.

Badijoaz echera eta kucha-kisketian zegoen billetia arturik, badatoz; eta, tori—esaten diote trabenariari—artu, bear dezuna; eta ikusi, ganbelu anayak ez dirala edozeiñ-modutako gizonak.

Jaunak—esan zien trabenariak—ez da ona parer au, eta ez det artuko.

—Obe gureztat—eranzun zuten, besteak—ikusiko degu nor zeran zu: prima ezazu ez dezula artu nai, eta kito.

Artu zuan trabenariak papera, eta parrea eziñ idukirik, irakurtzian an jarririk zeukan bersua, primatzen du, ara nola:

Mutillak ez dik bear
Izan oso charra
Ganbelu-anayei
Egiteko farra,
Dirua kendu eta
Eman paper zarra
Au bai dalajotzia
Ederki adarra.

Artu zuten papera esanaz:—agur; eta gu oraiñ kito; jo nai dezun lekura.

Oneraño ibili ziran ganbelu anayak jakin gabe noiz zan gaba eta noiz eguna, noiz goiza, noiz arratsaldia, noiz aste eta noiz jai. Baña agortu zan ardo-iturria, argitu ere bai beren adimentuak, eta Juezak adierazi zien, edo ta paga zezatela zorra, edo ta bestela eramango zituala karzelara beren paperarekiñ.

¡Ai ura estuasuna! ¿Zér egingo dute? ¿Gizonik onraduenak karzelara? Ez: arriak negar egingo lukete.

Saltzen diote echea trabenariari sei milla eta bost eun errealian, kondizioarekin sei urte-barru atzera biurtzen bazioten diru au erosiari euneko bosteko korrituarekin, echea berriz ere ganbelu-anayentzat izateko.

Jarri zan trabena eche onetan, eta atian ganbelu bat adarrarekin, pintatua, eta letrero bat esaten zuana:

Ganbeluak askotan
Oi dira egarri,
Ardoak dit eche au
Nigana ekarri;

Betiko izan dediñ
 Danen Oroigarri
 Ganbelu adarduna
 Atian det jarri.

Burla au zan ganbelu anayak geyen sentitu zutena. Etzuan uste trabenariak dirurik bildu zezaketela gizon oyek, eta echea betiko beretzat kontatzen zuan. Baña ainbeste mindu ziran, non esan zion batek besteari: Gure aitari urak eraman zioan echea: ala ere berriz egin zian. Guri eraman ziguk ardoak: saya gaitean ia ardoak eramana urak ekartzen digun. Erabaki zuten sei urtean ardoaren tantorik ez edatia. Lau urte igaro ziran eta beñ jo zituan tentazioak ardoa edateko: badijoaz trabenara; baña, ikustian atian zegoan ganbelu adarduna, zezena ondoren jarraika bazuten bezela, etziran gelditu basora eldu arte.

Sei urte igaro zituzten ikatz egiten ardorik probatu gabe; bildu zituzten amar milla erreal, erosi zuten echea, kendu zioten ate lotsagarri ura: erre-berritu zuten puska bat; eta beti gogoan idukitzeko beren aitaren konsejua, jarri zioten eskribiturik letra andiekin:

Edaririk onena
 Degu ur garbia,
 Jakiñ nai badu iñork
 Ara ageria:
 Au da Ganbelu Jaunen
 Echezar-berria
 Ardoak eraman ta
 Urak ekarria.

UR-ZALE BATEK

